

ПОГОДЖЕНО

Начальник

Управління культури
та охорони культурної
спадщини

Черкаської обласної державної
адміністрації

Людмила ФІТЬ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор

Кам'янського

державного

історико-культурного

заповідника

Таран ТАРАН

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ КАМ'ЯНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО ЗАПОВІДНИКА

НА ПЕРІОД З 2021 ПО 2023 РР.

ЗМІСТ

I. Загальні положення

II. Стратегічні завдання

2.1. Цілі, завдання, мета, основні напрямки.

2.2. Пам'яткоохоронна діяльність

2.3. Розвиток музейної справи

2.4. Науково-дослідна діяльність

2.5. Науково-освітня і навчально-просвітницька діяльність

2.6. Науково-експозиційна і виставкова діяльність

2.7. Інформаційно-рекламна і туристична діяльність

2.8. Засади взаємодії заповідника з державними установами, органами місцевого самоврядування, навчальними закладами, громадськими об'єднаннями, фізичними та юридичними особами.

2.9. Адміністративно-господарська діяльність і фінансова звітність

III. Прогнозовані результати реалізації програми

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Кам'янський державний історико-культурний заповідник створений Постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.95 р. № 541 та згідно з розпорядженням голови Черкаської облдержадміністрації від 28.09.95 № 54 з метою збереження, популяризації, раціонального використання комплексу пам'яток історії, культури і природи м. Кам'янки та проведення науково-дослідної, науково-освітньої, науково-методичної, експозиційно-виставкової, музейної, екскурсійної, культурно-освітньої роботи, з обліку та збереження музейних фондів, охорони нерухомих пам'яток, господарчої діяльності.

До складу заповідника входять: літературно-меморіальний музей О.С. Пушкіна і П.І. Чайковського, історичний музей та картинна галерея.

Крім музейних закладів входять також чотири пам'ятки архітектури та містобудування, що внесені до державного реєстру Національного культурного надбання: флігель садиби Давидових – Головний (Зелений) будинок (п. ХІХ ст.), водяний млин, побудований у 1825 році – рідкісна пам'ятка архітектури господарського призначення, парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, закладений у кінці ХVІІІ-на початку ХІХ ст. та архітектурна прикраса цього парку – грот, побудований в кінці ХVІІІ ст.

До складу заповідника входять також п'ять пам'яток мистецтва – пам'ятники декабристам, О.С. Пушкіну, П.І. Чайковському, стела декабристів і пам'ятний знак при в'їзді в Кам'янку, сквер Героїв з сімома скульптурами борців за Незалежність України – «Воїн УНР», «Холодноярська козачка Дуся Апілат», «Думи про рідний край», «Ментальні трансформації з елементами інтерактиву», «Вогонь з Холодного Яру», «Дума», «Пієта», створені відомими українськими скульпторами Дмитром Бур'яном, Михайлом Горловим, Києм Данилейком, Віталієм Дахівником, Іваном Дем'яном, Леонідом Козловим, Богданом Фреївим; дві пам'ятки природи – Тясминський каньйон і Пушкінська скеля.

Літературно-меморіальний музей О.С. Пушкіна і П.І. Чайковського, заснований у лютому 1937 року, розташований у Головному (Зеленому) будинку, в якому проводили свої наради декабристи (1820-1825 рр.), бував О.С. Пушкін, який двічі гостював у Кам'янці (1820-1821 рр., майже чотири місяці та близько двох неділь у 1822 році), а у другій половині ХІХ ст. тут бував П.І. Чайковський. Експозиція музею розповідає про діяльність Кам'янської управи Південного товариства, очолюваної власником кам'янського маєтку В.Л. Давидовим; про перебування в Кам'янці О.С.

Пушкіна, який саме тут написав один із шедеврів світової лірики – “Редеет облаков летучая гряда” та закінчив поему “Кавказский пленник”.

Відділ музею, присвячений П.І. Чайковському, розповідає про особливу роль, яку відіграла Кам’янка в житті композитора, який приїздив до родини своєї сестри О.І. Давидової впродовж 28 років. З усіх міст світу, де бував Чайковський, Кам’янка, і пов’язана з нею родина Давидових, є найчастіше згадуваною ним в листах і щоденнику. Саме тут він працював над найбільшою кількістю своїх творів (понад 30).

В експозиції музею представлені меморіальні речі родини Давидових, особисте піаніно П.І. Чайковського, прижиттєвий портрет композитора, написаний у Кам’янці й інші цікаві речі.

Історичний музей, розташований в колишньому будинку сестри П.І. Чайковського, де композитор жив під час свого перебування в Кам’янці. Будинок побудований у середині XIX ст. У 20-х роках XX ст. тут знаходилась Кам’янська ЧК, пізніше поліклініка, потім дитяча музична школа ім. П.І. Чайковського. Історичний музей в цьому будинку було відкрито в 1995 році. Музей має 7 залів: меморіальний зал П.І. Чайковського, стародавньої історії, визвольних змагань 1917-1922 рр., українського побуту й етнографії, розвитку культури 20 ст., Другої світової війни, зал сучасності. В експозиції зібрано понад 3000 експонатів, які розповідають про історію краю з періоду Палеоліту (30-50 тис. років тому) до сьогодення. Серед них унікальні знахідки з розкопок археологів, цікаві скарби 17 ст., нумізматична колекція, яка охоплює час з XI по XX ст. У музеї в 1997 році відкрито єдину на той час на території Черкаської області експозицію, що розповідає про період Визвольних змагань в Україні у 1917-1930 роках і, зокрема, про діяльність Холодноярської повстанської організації. Цікава колекція періоду Другої світової війни, де представлені зразки зброї та військового спорядження і реліквії війни. З 2014 року відкрита експозиція, присвячена російсько-українській війні.

Картинна галерея розташована в приміщенні історичного музею. Серед найцікавіших її експонатів – роботи земляків, заслужених майстрів народної творчості України Макара Мухи, Ольги Бердник-Отнякіної та заслуженого художника України Павла Куценка. Тут також експонуються роботи сучасних місцевих художників та постійно влаштовуються виставки художників та майстрів народної творчості з різних куточків України.

Майно Заповідника складається з основних фондів, матеріальних та нематеріальних активів, інших матеріальних цінностей, вартість яких відображається в самотійному балансі.

Майно Заповідника є комунальною власністю і закріплене за ним на праві оперативного управління.

Заповідник володіє, користується та розпоряджається закріпленим за ним майном, відповідно до законодавства України.

Землі, на яких розташовано Заповідник, відносяться до земель історико-культурного призначення і передані Заповіднику в постійне користування у встановленому законодавством порядку.

Музейні предмети та архівні фонди Заповідника не входять до складу майна, відображеного в балансі, і обліковуються в спеціальній обліковій документації.

Джерелами формування майна Заповідника є:

- кошти місцевого бюджету;
- майно, передане йому Органом управління майном;
- власні надходження, отримані у порядку, встановленому чинним законодавством України, від здійснення продажу квитків, реалізації творчої та сувенірної продукції, надання платних послуг за фото-, відео-, теле-, кінозйомку на території Заповідника;
- безоплатні або благодійні внески, пожертвування організацій, підприємств, фізичних осіб, безповоротної фінансової та спонсорської допомоги;
- майно, придбане у інших юридичних осіб та громадян у встановленому законодавством порядку;
- інші джерела, не заборонені законодавством.

У порядку, встановленому законодавством України, Заповідник має право здавати в оренду споруди, приміщення та устаткування, транспортні засоби, інвентар та інше закріплене за ним майно.

МІСІЯ

Забезпечити збереження, популяризацію, раціональне використання комплексу пам'яток історії, культури і природи м. Кам'янки.

Створити науково-освітню, культурно-мистецьку, музейну, екскурсійно-туристичну, просвітницьку інституційну модель, що передбачає інтеграцію філософії бізнесу із філософією культури, мистецтва, туризму, поєднує науково-освітню роботу Заповідника з духовним просвітництвом відвідувачів і туристів, як засобу сприяння загальнокультурному розвитку особистості.

Забезпечити повноцінне функціонування Заповідника як науково-культурного, просвітницького, туристичного центру та піднесення рівня його роботи відповідно до сучасних умов.

ВІЗІЯ

Заповідник як інноваційний культурно-туристичний, освітній центр, що забезпечує обізнаність відвідувачів і туристів з локальною історико-культурною спадщиною в контексті історико-культурної спадщини України та світу.

СЛОГАН

Заповідник – це місце «Сили, краси і натхнення», готовий до успіху, змін та відкритий до всього нового».

II. СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ

2.1. ЦІЛІ, МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ

Заповідник повинен здійснювати свою програмну діяльність з наступними цілями: дослідження і збереження історико-культурної спадщини міста та регіону; забезпечувати належне збереження, раціональне використання пам'яток містобудування та архітектури, мистецтва, природи; зберігати об'єкти культурно - мистецького напрямку, історико-культурної спадщини, пам'яток минулого, створення та поповнення музейних колекцій; сприяння розбудові, реконструкції, музеєфікації та розвитку музейного комплексу Заповідника; вивченню і популяризації різноманітності народної творчості; розробленню спільно з виконавчим органом міської, районної та обласних рад відповідних програм охорони культурної спадщини та всебічної підтримки реалізації таких програм; сприянню духовному розвитку українців, популяризації кращих зразків, сучасних жанрів та напрямів мистецтва, а також для задоволення творчих, мистецьких, пізнавальних інтересів територіальної громади для стимулювання художньої творчості та підтримки талановитої молоді; з метою покращання туристичної привабливості міста, району, області.

Майбутнє Заповідника вбачається у перетворенні його в сучасний науковий, культурний, духовний, просвітницький, туристичний центр Черкащини, України, тобто, у своєрідний музичний, мистецький, туристичний центр, який у межах своєї компетенції зосередить свою діяльність на втіленні політики держави у сфері історико-культурної, пам'яткоохоронної діяльності, підвищенні патріотизму громадян, залученні органів місцевого самоврядування, територіальної громади й приватної ініціативи до вирішення проблем збереження і розвитку культурної спадщини, раціонального використання пам'яток містобудування, архітектури, мистецтва і природи, а також створенню умов для покращання туристичної привабливості міста і, загалом, усього регіону, через його

історико-культурну спадщину, залучення громадськості до справи відродження, розвитку традицій і культури української нації, етнічної, культурної та мовної самобутності та просуванню високоякісного різноманітного національного історико-культурного, музейного і туристичного продукту.

Зберігаючи історико-культурні традиції і різноманітність народної творчості краю, світові класичні музичні і мистецькі традиції Заповідник надаватиме широкі можливості для ознайомлення з актуальними тенденціями сучасного національного та світового класичного мистецтва, музейно-туристичної справи.

Забезпечити якісне надання науково-освітніх, культурно-освітніх послуг відвідувачам, екскурсантам, туристам на рівні національних, європейських і світових стандартів.

Трансформувати Заповідник у прогресивний музейний, мистецький і туристичний центр.

Забезпечити інтенсифікацію культурно-просвітницької діяльності Заповідника на рівні Черкащини, України, світу.

Налагодити ефективний менеджмент стратегічного розвитку.

Відповідати інноваційності та вимогам часу.

Утверджувати стандарти корпоративної культури та привабливого іміджу.

Забезпечувати перманентне професійне зростання та розвиток персоналу Заповідника.

Формувати атмосферу прозорості та історичної добросовісності.

З урахуванням викладеного, роботу колективу Заповідника у період 2021-2023 років пропонується зосередити на розробці і послідовній реалізації Комплексної програми, спрямованої на збереження і розвиток унікального комплексу історичних, архітектурних, природних об'єктів колишньої садиби Давидових, орієнтувати його діяльність на розбудову партнерства, інтеграцію та освіту, впровадження механізмів пошуку і включення у цю діяльність нових підходів і методів.

З цією метою і для забезпечення виконання вимог Закону України "Про охорону культурної спадщини", інших нормативно-правових актів про охорону культурної спадщини на території Заповідника, у вказаний період необхідно розвивати взаємодію з відповідними структурними підрозділами Управління культури та охорони культурної спадщини Черкаської обласної державної адміністрації, органами місцевого самоврядування, закладами науки, освіти і за підтримки громадськості краю, зосередити свої зусилля на виконанні пріоритетних завдань за наступними напрямками діяльності:

2.2. ПАМ'ЯТКООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ

Мета: запобігання руйнуванню або заподіяння шкоди, забезпечення захисту, збереження, утримання, відповідного використання, консервації, реставрації, ремонту, реабілітації, пристосування та музеєфікації об'єктів культурної спадщини, що перебувають у віданні Заповідника.

Завдання:

- здійснювати постійний контроль за додержанням режиму Заповідника і порядку використання пам'яток, зон їх охорони;

- забезпечувати постійне спостереження за змінами, які відбуваються на об'єктах культурної спадщини, виявляти причини та умови, що призводять чи можуть призвести до часткового зникнення предметів охорони або повного їхнього руйнування;

- своєчасно фіксувати можливі порушення спеціального режиму використання пам'яток та повідомляти Орган управління майном про виявлені факти порушень законодавства про охорону культурної спадщини на території Заповідника та окремих об'єктів, що входять до його складу;

- відслідковувати та усувати негативні містобудівні, техногенні та екологічні фактори, що призводять до руйнування особливо цінних будівель, планувати і проводити роботи, пов'язані з ліквідацією їхнього аварійного стану;

- забезпечити захист об'єктів культурної спадщини в межах Заповідника від загрози знищення, руйнування або пошкодження;

- розвивати співпрацю з дослідницькими інституціями, вивчати і враховувати у роботі власний і передовий світовий досвід, новітні напрацювання у сфері консервації, збереження та управління культурною спадщиною;

- розробити науково обґрунтовані пропозиції щодо режимів збереження і використання об'єктів культурної спадщини, що входять до складу Заповідника, забезпечення їхнього утримання, захисту, збереження та належного використання;

- спільно з органами охорони культурної спадщини організувати проведення комплексних досліджень об'єктів культурної спадщини, які потребують рятівних робіт;

- у межах своєї компетенції подавати пропозиції і брати участь у розробленні та виконанні державних програм у галузі охорони культурної спадщини;

- налагодити співпрацю з відділом архітектури, містобудування та кадастру Кам'янської міської ради, іншими відповідними службами органу місцевого самоврядування, у взаємодії з якими підготувати проекти нових охоронних договорів на пам'ятки, що входять до складу Заповідника. Взяти участь у розробці спільних заходів, спрямованих на збереження та розвиток унікального комплексу пам'яток архітектури на території міста, з урахуванням положень нормативних документів.

- Здійснювати у межах своїх повноважень координацію та контроль за паспортизацією нерухомих об'єктів культурної спадщини;

- підготувати виступи і публікації в місцевих засобах масової інформації та на популярних у населення регіону Інтернет-ресурсах з питань висвітлення існуючих проблем охорони пам'яток архітектури, та необхідності збереження унікального історико-культурного середовища;

- в установленому законом порядку забезпечити погодження, виготовлення, встановлення та утримання охоронних дошок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок на пам'ятках, що входять до складу Заповідника, або в межах їх територій відповідно до сучасних вимог;

- брати участь у розробленні інноваційних проектів щодо охорони культурної спадщини;

- підготувати документи для переведення пам'яток природи місцевого значення «Тясминський каньйон» та пам'ятки, історії архітектури та містобудування «Будинок управляючого» (будиноу сестри П.І. Чайковського, 60-ті роки ХІХ ст.), що входив до комплексу садиби Давидових, у статус національного.

2.3. РОЗВИТОК МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ У ЗАПОВІДНИКУ

Мета: наукове формування, вивчення, облік, зберігання, охорона і використання предметів, які можуть бути визначеними як цінності матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до ознайомлення з надбаннями національної і світової історико-культурної спадщини.

Завдання:

- системно впроваджувати у роботу Заповідника передовий досвід і позитивні результати прикладних наукових досліджень, пов'язаних з розвитком музейної справи, збереження та популяризації досягнень української та світової культури на різних етапах історичного розвитку;

- продовжувати брати дієву участь у процесі розширення краєзнавчого руху, музейного будівництва і розвитку музейної практики, зокрема:

фондової, експозиційної, просвітницької та інших видів діяльності в музеях навчальних закладів та установ Кам'янської ОТГ, Черкащини, України. з використанням існуючого фондового потенціалу, з метою нагромадження, збереження, дослідження і популяризації історико-культурних надбань;

- розробити пропозиції та визначити завдання з питань музеєфікації фондових предметів, організації реставраційних робіт;

- привести у відповідність до вимог законодавства роботи з формування музейних фондів (у тому числі предметами, виявленими під час проведення археологічних досліджень на території краю, інших науково-пошукових експедицій, подарованими та закупленими предметами) та забезпечення їхнього обліку, організувати належні умови їх зберігання та виконання необхідних профілактичних і реставраційних робіт;

- створити необхідні умови для ознайомлення відвідувачів з фондовими колекційними предметами шляхом їхнього відкритого експонування;

- продовжувати експонування раритетних фондових предметів на виставці одного експоната;

- впровадити універсальну модель роботи Заповідника за типом “відкритого музею” як науково-освітнього і культурно-освітнього комплексу, в якому традиційні функції музею (збирання фондів, їх збереження, експонування) мають виконуватися нарівні з освітніми, виховними та культурно-масовими заходами;

- взяти участь у розробленні та виконанні державних програм у галузі музейної справи та у сфері охорони культурної спадщини;

- за результатами діяльності сформувати науковий архів, укомплектувати наукову бібліотеку. До складу архіву включити здобуті з різних джерел або віднайдені матеріали фото, відео зйомок та аудіо записів (на різних носіях інформації), що мають наукову чи культурну цінність.

2.4. НАУКОВО-ДОСЛІДНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Мета: організація, координація та проведення у Заповіднику наукових досліджень з вивчення історико-культурної спадщини м. Кам'янка та довкілля.

Завдання:

- системно проводити науково-пошукову, науково-практичну діяльність, спрямовану на одержання нової інформації про об'єкти культурної спадщини та історичні факти про розвиток архітектури і містобудування на території краю;

- продовжити науково-технічне вивчення стану архітектурних пам'яток, об'єктів благоустрою та озеленення, спостереження за конструктивними системами об'єктів культурної спадщини на основі створеної за минулі роки роботи Заповідника бази даних;

- забезпечити проведення наукових досліджень у відповідності зі щорічними планами наукової роботи Заповідника та індивідуальними планами його наукових працівників;

- продовжити науково-дослідну роботу по щойно виявлених пам'яткам архітектури місцевого значення та подавати центральному органу виконавчої влади у сфері охорони культури пропозиції щодо їхнього занесення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, внесенню до нього відповідних змін;

- за результатами наукових досліджень розробити загальну наукову концепцію діяльності Заповідника комплексного профілю, план музеєфікації пам'яток, пропозиції щодо режиму збереження і порядку використання об'єктів культурної спадщини, що перебувають у його віданні, визначення подальших напрямків пам'яткоохоронної, науково-фондової, науково-експозиційної роботи;

- організувати проведення та брати участь у науково-практичних конференціях, нарадах, семінарах та круглих столах з питань дослідження та охорони пам'яток культурної спадщини;

спадщини, які знаходяться в оперативному управлінні Заповідника;

- оформити результати науково-дослідних робіт працівників Заповідника у вигляді звітів, наукових та науково-популярних видань, теоретичних та науково-методичних праць, каталогів, науково уніфікованих паспортів музейних предметів та облікової документації на нерухомі об'єкти культурної спадщини, опису музейних колекцій та окремих предметів, науково-допоміжних матеріалів;

- у запланованому порядку забезпечити участь відповідних працівників Заповідника у програмі з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації у сфері охорони культурної спадщини.

2.5. НАУКОВО-ОСВІТНЯ І

НАВЧАЛЬНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Мета: реалізація культурно-освітніх проектів, які вже успішно працюють у різних музеях світу, а також унікальних навчально-мистецьких програм, для виведення освітньої діяльності на новий якісний рівень за

найкращими світовими зразками, наповнення цих проектів оригінальним змістом та власними ідеями.

Завдання:

- розробити і послідовно реалізовувати власну культурну програму, спрямовану на підтримку творчих ідей відвідувачів Заповідника, насамперед, дітей та юнацтва, з метою надання їм можливості пізнавати світ через історію, культуру, мистецтво, розвивати їхні знання, творчі здібності та світосприйняття. З цією метою залучати відомих вчених, митці, здібну молодь до участі у проведенні конференцій, круглих столів, мистецьких майстер-класів.;

- сприяти створенню наукових і творчих лабораторій юних науковців і митців для об'єднання науки і мистецтва в єдину програму, через яку вони матимуть можливість стати учасниками захоплюючих досліджень, а також пізнавати, вивчати, переймати досвід визнаних вчених і майстрів і створювати свої власні роботи;

- з метою створення сприятливого середовища для народних майстрів, учнівської і студентської молоді, науково-методичної підтримки і розвитку їхньої творчості, завершити формування навчально-наукової лабораторії по дослідженню та відтворенню традиційного та сучасного народного ужиткового мистецтва Кам'янщини.

- організувати і брати спільну участь у проведенні Всеукраїнського фестивалю класичного музичного мистецтва Кам'янкаМюзікФест», «Поетична осінь у Кам'янці, Всеукраїнський дитячий музичний конкурс пам'яті П.І. Чайковського, День Незалежності України тощо;

- періодично влаштовувати святкові мистецькі ярмарки на території парку п. ХІХ ст.(парку ім. Декабристів), територіях музеїв.

- організувати і забезпечувати науково-методичне супроводження проведення на території Заповідника та за його межами тематичних лекцій, зустрічей з відомими письменниками, діячами науки і культури, влаштовувати літературно-музичних вечорів, інших публічних мистецьких акцій, спрямованих як на формування художніх, естетичних смаків громадян, так і на мотивацію творчої активності митців, які працюють у різних сферах літератури і мистецтва;

- ініціювати проведення у Заповіднику інтерактивних виставок-презентацій нових освітніх тенденцій, проектів і програм, що мають зацікавити широке коло фахівців у сфері освіти, науки, культури та музейної справи, представників соціальної сфери, громадських організацій та ініціатив;

- розширити коло співпраці з начальними закладами Черкащини, Кіровоградщини, Київщини, Одещини, з громадськими організаціями наукового і мистецького спрямуванням, з метою подальшої спільної реалізації ряду перспективних наукових і творчих проєктів задля послідовної реалізації цих та інших наукових і мистецьких проєктів;

- розробити оновлену сторінку Заповідника у «SMART- Кам'янський державний історико-культурний заповідник», що відповідає сучасним вимогам.

- активно використовувати в науково-освітній, культурно-освітній, туристичній діяльності локацію Заповідника «Сквер Героїв»;

- Започаткувати та оновити туристичні маршрути «Кам'янка – Тимошівка», «Кам'янка – Вербівка» (умовна назва) з метою розширення платних послуг.

- активно використовувати в науковій, науково-освітній, культурно-освітній роботі фонди Заповідника та приватні колекції;

- Започаткувати тематичні екскурсії «Кам'янка літературна», «Кам'янка романтична», «Таємниці кохання», «Мелодії кохання», «Кам'янка Холодноярська», «Жаботин – перлина Подніпров'я», «Легенди Холодного Яру», «У боротьбі за волю України», «Козацькі монастирі рідного краю», з метою залучення відвідувачів, екскурсантів, туристів і розширення платних послуг;

- вдосконалити і відновити театралізовану екскурсію в музеї О.С. Пушкіна і П.І. Чайковського для залучення більшої кількості відвідувачів, екскурсантів, туристів і розширення платних послуг;

- розробити разом із музеями Кропивницького туристичний маршрут «Від сакур до тюльпанів» (Кам'янка – Кропивницький);

- розширити діапазон співпраці з партнерами (Національною Спілкою краєзнавців України, Національною Спілкою композиторів України, Національною Спілкою художників України, Київською Національною музичною академією ім. П.І. Чайковського, польським товариством «Полонія» (Черкаси, Кропивницький), обласним фондом культури (м. Черкаси), Черкаським Національним університетом ім. Б. Хмельницького, Черкаським державним технологічним університетом, ІСОМом (міжнародним об'єднанням музеїв та професійних музейних працівників) для реалізації спільних науково-освітніх, культурно-освітніх проєктів;

- подавати вмотивовані заявки на участь у всеукраїнських і міжнародних грантових конкурсах;

- впроваджувати кращий фаховий зарубіжний досвід у роботі Заповідника;

- збільшити кількість пропозицій науково-освітніх, культурно-освітніх і туристичних програм Заповідника, в тому числі іноземними мовами;

- активізувати роботу з проведення міжнародних наукових конференцій та симпозіумів за темами Заповідника;

- сприяти популяризації Заповідника на міжнародному рівні через Інтернет-ресурси;
- інтенсифікувати залучення науковців до участі у міжнародних проєктах та інших формах міжнародного освітнього, наукового і культурного співробітництва.

2.6. НАУКОВО-ЕКСПОЗИЦІЙНА І ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Мета: впровадження сучасних наукових форм і методів організації експозиційно-виставкової роботи для популяризації пам'яток історії і культури, музейних фондів, що входять до Заповідника. Створення умов для вільного розвитку особистостей, популяризація їхнього мистецького доробку в засобах масової інформації, надання допомоги у реалізації перспективних гуманітарних проєктів.

Завдання:

- розвивати подальшу співпрацю з галереями, музеями, виставковими залами, заповідниками, дендропарками, книжними магазинами, художніми салонами, а також осередками культури з інших регіонів України та світу;
- впроваджувати у виставкову діяльність сучасні форми і методи експозиційної практики;
- організовувати спільні виставкові проєкти, що охоплюють зібрання фондів Заповідника, партнерських музеїв, художніх галерей, приватних колекцій, персональні виставки окремих народних майстрів і фотохудожників;
- забезпечити проведення стаціонарних та пересувних виставок як на території Заповідника так і за його межами;
- здійснювати в установленому порядку обмін виставками із закладами культури і науки України та інших держав, надавати експонати для проведення таких виставок у межах чинного законодавства;

2.7. ІНФОРМАЦІЙНО-РЕКЛАМНА І ТУРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Мета: популяризувати справу охорони культурної спадщини і діяльність Заповідника, брати участь у формуванні на місцевому рівні стратегії розвитку туризму і використання об'єктів місцевої туристичної індустрії як одного з основних джерел надходження коштів для збереження історико-культурного середовища.

Завдання:

- налагодити періодичний випуск наукової та науково-популярної друкованої продукції в межах планових призначень з метою популяризації діяльності Заповідника, зокрема: матеріалів наукових конференцій, монографій, збірок статей, каталогів музейних зібрань, а також буклетів, путівників, листівок та інших видів поліграфічної продукції інформаційно-рекламного характеру;

- передбачити можливість придбання для потреб Заповідника і використання у рекламних цілях необхідного копіювального і поліграфічного обладнання;

- через друковані видання, радіо і телебачення, інші засоби масової інформації, Інтернет мережу та шляхом розповсюдження власної поліграфічної продукції, завчасно інформувати громадськість про проведення культурно-мистецьких заходів, які організовує колектив Заповідника;

- прискорити здійснення заходів з розробки туристичних продуктів, маршрутів екскурсій, реалізацію туристичних друкованих видань та сувенірної продукції, поширення у різний спосіб публікацій туристичних матеріалів рекламного характеру;

- організувати підбір і впорядкування фотодокументальних матеріалів для випуску нових мистецьких альбомів, каталогів та тематичної рекламної продукції, з метою поширення знань про об'єкти культурної спадщини краю;

- використовувати в установленому порядку зображення об'єктів Заповідника, власної символіки, репродукції мистецьких, художніх та інших культурних цінностей, що зберігаються в його колекціях, зібраннях, фондах, а також надавати право іншим юридичним і фізичним особам використовувати такі зображення відповідно до чинного законодавства;

- використовувати у повсякденній інформативній роботі власний Інтернет-сайт Заповідника, його сторінки у соціальних мережах для поширення суспільно корисної та довідкової інформації для поінформованості населення, туристичних агентів, туроператорів з метою наповнення туристичними потоками відповідно до певних регіональних маршрутів, в тому числі і безпосередньо, – до об'єктів Заповідника;

- поновлювати на Інтернет-сайті Заповідника та інших інформаційних ресурсах відповідного спрямування матеріали, що стосуються діяльності Заповідника, з метою ознайомлення громадян та зацікавлених осіб з існуючими проблемами та перспективами відродження об'єктів культурної спадщини та інформування спільноти про результати роботи колективу Заповідника у даному напрямку;

- забезпечити науково-методичними розробками підготовку і проведення літературно-мистецьких заходів, а також екскурсій по об'єктах і локаціях Заповідника;
- сприяти розширенню географії туристичних маршрутів територією Кам'янщини та іншими прилеглими регіонами України;
- розвивати інфраструктуру екскурсійного та сервісного обслуговування відвідувачів на території Заповідника, надавати відповідні платні послуги у визначеному законодавством порядку;
- періодично проводити узагальнення пропозицій щодо покращання якості надання туристичних послуг, які мають надходити на Інтернет-сайт Заповідника;
- вносити корективи в організацію роботи з відвідувачами та послідовного впровадження новаторських ідей під час здійснення культурно-просвітницької і туристичної діяльності;
- запроваджувати новітні передові технології в інформаційно-рекламній екскурсійній і туристичній діяльності;

2.8. ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ЗАПОВІДНИКА З ДЕРЖАВНИМИ УСТАНОВАМИ, ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ, ГРОМАДСЬКИМИ ОБ'ЄДНАННЯМИ, ФІЗИЧНИМИ ТА ЮРИДИЧНИМИ ОСОБАМИ

Мета: залучити до участі в роботі Заповідника громадськість, досвідчених фахівців у сфері музейної справи та охорони культурної спадщини; встановити, налагодити і постійно підтримувати на належному рівні зв'язки з громадськими творчими і пам'яткоохоронними організаціями, науковими, навчальними, мистецькими закладами, творчими спілками, юридичними і фізичними особами, діяльність яких відповідає статутним цілям та напрямкам його діяльності.

Завдання:

- продовжити співпрацю з органами місцевого самоврядування для створення належних умов по залученню коштів інвесторів, спонсорів та меценатів з метою забезпечення розвитку Заповідника;
- залучити до співпраці на добровільних та (або) договірних засадах органи місцевого самоврядування Кам'янської ОТГ, державні установи, заклади і організації, громадські об'єднання, творчі колективи, окремих митців та інших юридичних і фізичних осіб, діяльність яких відповідає статутним цілям та напрямкам роботи Заповідника;

- організувати роботу по об'єднанню спільних зусиль громадських і волонтерських організацій міста, органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, підприємницьких структур та, у цілому, територіальної громади м. Кам'янки, для створення потужного мистецького культурного руху, пошуку необхідних ресурсів для проведення реставраційних робіт на об'єктах архітектурної спадщини, що входять до складу Заповідника;

- встановити на території Скверу Героїв сонячні ліхтарі за підтримки меценатів і спецкоштів;

- організувати кінотеатр під «відкритим небом» у Сквері Героїв (за рахунок коштів грантових програм);

- створити рекреаційні, релакс-зони та зони відпочинку на території Заповідника для наймолодших відвідувачів;

- адаптувати інфраструктуру музеїв Заповідника до комфортного відвідування людей з особливими потребами;

- обладнати системою відеоспостереження територію Заповідника з метою збереження історико-культурних цінностей (за рахунок меценатський і спецкоштів);

- огородити територію історичного музею (за рахунок спецкоштів та коштів меценатів);

- реставрувати і музеєфікувати грот – найдавнішу пам'ятку історії й архітектури Кам'янки кін. XVIII ст. (за рахунок державної програми «Велике будівництво», грантових проєктів);

- реставрувати і музеєфікувати водяний млин – пам'ятку історії й архітектури господарського призначення 1825 р. (за рахунок державної програми «Велике будівництво»).

- музеєфікувати підвал-в'язницю Чигиринської ЧК 1920-х років (за рахунок державної програми «Велике будівництво», грантових проєктів)

- реконструкція парку початку XIX ст. (парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва ім. Декабристів) загальнодержавного значення» (за рахунок державної програми «Велике будівництво»).

- модернізувати пам'ятку історії й архітектури національного значення головного (зеленого) будинка (за рахунок державної програми «Велике будівництво»);

- відкрити експозицію «Тясминський каньйон – унікальна пам'ятка природи» в історичному музеї;

- реекспозиція залів «Друга світова війна» та «Етнографія» в історичному музеї;

- реалізувати суспільну ініціативу і створити Клуб друзів Заповідника, який об'єднає українських, а також міжнародних благодійних і волонтерських організацій, інститутів, фондів, меценатів, окремих небайдужих членів територіальної громади, в забезпеченні організаційної та фінансової підтримки у його розбудові;

- налагодити взаємодію з депутатами Кам'янської міської, Черкаської районної та Черкаської обласної рад, народним депутатом України С.Я. Рудиком, виконавчими органами щодо питань загальнонаціональної культурної консолідації суспільства, формування цілісного культурно-інформаційного простору, захисту та просуванню високоякісного різноманітного національного культурного продукту, а також комунікацій з громадськістю;

- забезпечити наступність позитивного досвіду співпраці Заповідника з громадськими організаціями мистецького спрямування України.

- спільно з органами місцевої влади підтримувати поширення волонтерського руху в напрямку охорони і збереження культурної спадщини. На добровільних засадах залучати членів мистецьких організацій і громадських формувань до участі у проведенні толок з розчищення та благоустрою територій, прилеглих до об'єктів архітектурної спадщини;

- здійснювати заходи з підтримки в належному стані пам'яток історичної, мистецької, архітектурної спадщини, з метою запобігання їх можливому знищенню чи пошкодженню.

2.8. ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ ЗАПОВІДНИКА В МУЗЕЙНІЙ, КУЛЬТУРНІЙ ГАЛУЗЯХ ТА У СФЕРІ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Мета: налагодження міжнародної співпраці та наукових зв'язків для розвитку діяльності Заповідника зі збереження культурної спадщини та її реставрації. Активізація культурно-інформаційного обміну з музейними, культурними установами за кордоном. Здійснення науково-освітніх, інформаційно-культурних заходів з метою ознайомлення світової громадськості з історико-культурними цінностями Заповідника.

Завдання:

- для реалізації програмних завдань, поставлених перед Заповідником, необхідно налагодити співпрацю з іноземними неурядовими організаціями та міжнародними урядовими організаціями з дотриманням вимог законів та міжнародних угод України;

- з означеною метою, в межах наданих повноважень, здійснювати міжнародну співпрацю шляхом участі в роботі міжнародних неурядових організацій, у реалізації міжнародних наукових, культурних і мистецьких проєктів – представницьких, благодійних та комерційних, організацій науково-практичних конференцій виставок, ярмарок, свят, конкурсів,

виставок-продажів тощо та інших формах, що не суперечать чинному законодавству України, нормам і принципам міжнародного права, в напрямках створення центрів для активізації виставкової роботи, популяризації знань про пам'ятки культурної спадщини краю та культурами народів світу;

- покращити туристичну привабливість міста і регіону, прискорити розвиток Заповідника шляхом просування мистецьких творів кам'янських та черкаських художників на виставки, аукціони, пленери, інші мистецькі акції, що проходять в Україні і за кордоном;

- організувати проведення лекцій, семінарів, форумів, конференцій та ін.) за участю визнаних (у тому числі іноземних) фахівців у відповідних сферах діяльності. Вивчити можливості надання ними методичної та практичної допомоги власникам (користувачам) об'єктів культурної спадщини для розвитку власної креативної інфраструктури через надання якісних суміжних послуг (відкриття сувенірних крамниць, малих галерей, книгарень, кав'ярень, проведення мистецьких майстер-класів, дизайнерських шоу-румів тощо) із залучення малих профільних бізнес-структур до тематичної оренди вільних приміщень Заповідника;

- продовжувати залучати членів товариства «Полонія» ім. Кароля Шимановського міст Черкаси та Кропивницький до проведення спільних заходів з культурного обміну, ознайомлення відвідувачів Заповідника із особливостями своїх культурних традицій та цінностей.

2.9. АДМІНІСТРАТИВНО-ГОСПОДАРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ І ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ

Мета: забезпечити діяльність Заповідника матеріально-технічними засобами і фінансовими ресурсами.

Завдання:

- розробити концептуальні положення, рекомендації та програми управління об'єктами культурної спадщини, що закріплені за Заповідником;

- періодично проводити інвентаризацію об'єктів і територій, що входять до складу Заповідника;

- продовжити роботу по створенню належної матеріально-технічної бази Заповідника;

- слідкувати за станом територій, в межах яких розташовані об'єкти культурної спадщини, що відносяться до Заповідника;

- поновити охоронні договори та іншу документацію відповідно до сучасних вимог нормативних документів, що регламентують діяльність Заповідника. Підготувати і подати на розгляд центральному органу

виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини пропозиції щодо присвоєння статусу національних пам'яток Тясминському каньйону і будинку управляючого;

- оновити документацію Заповідника стосовно речових прав на нерухоме майно, що підлягає державній реєстрації;

- вжити заходів, спрямованих на зростання популярності Заповідника та збільшення відвідуваності його об'єктів як на платній так і за певним графіком – на безоплатній основі. З цією метою забезпечити можливість функціонування у Заповіднику служб дозвілля і мистецьких об'єднань;

- для знаходження додаткових джерел фінансування Заповідника, налагодити співпрацю з громадськими і волонтерськими організаціями, благодійними фондами, які на добровільних засадах можуть залучати недержавні (спонсорські та меценатські) кошти для ведення своєї статутної діяльності, в тому числі для забезпечення організаційної та фінансової підтримки Заповідника у його подальшій розбудові. Джерелами інших додаткових фінансових надходжень можуть стати кошти від продажу репродукцій, каталогів експозицій і виставок, листівок, книг, сувенірної продукції, а також плати за використання іншими юридичними та фізичними особами у своїй підприємницькій діяльності зображення об'єктів і символіки Заповідника;

III. ПРОГНОЗОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

Реалізація заходів, передбачених цією Стратегією розвитку заповідника, дасть змогу:

- раціонально використовувати, ремонтувати і реставрувати пам'ятки та об'єкти культурної спадщини;

- зберегти унікальне історико-архітектурне середовище Заповідника із розвитком власної та водночас міської інфраструктури, що відповідає потребам створення нового туристичного центру;

- створити умови для покращання туристичної привабливості міста Кам'янка через його історико-культурну спадщину, подальшого розвитку туризму, в тому числі міжнародного, як одного з основних джерел залучення інвестицій в економіку регіону та Заповідника;

- залучити громадськість до процесів управління й контролю у сфері охорони культурної спадщини;

- продовжити роботи з подальшого впорядкування Заповідника за рахунок власних доходів, отриманих від провадження екскурсійної і виставкової діяльності;

- створити за участю і на базі Заповідника на регіональному рівні потужний центр культури та мистецтва, що сприятиме розвитку сучасних напрямів мистецької діяльності, виробленню конкурентоспроможного на вітчизняному і світовому ринку національного культурного продукту.

Директор Кам'янського
державного історико -культурного
заповідника

Галина ТАРАН